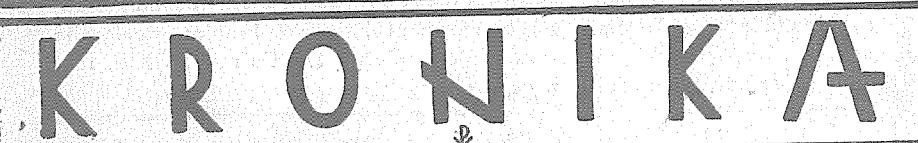
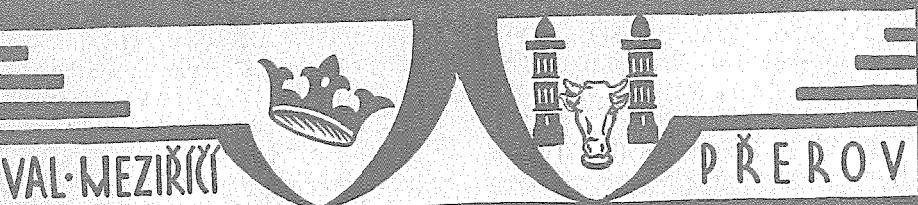
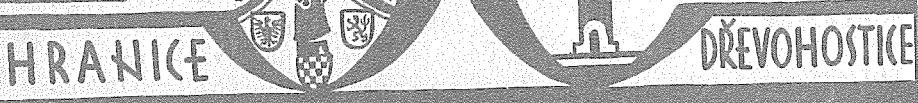
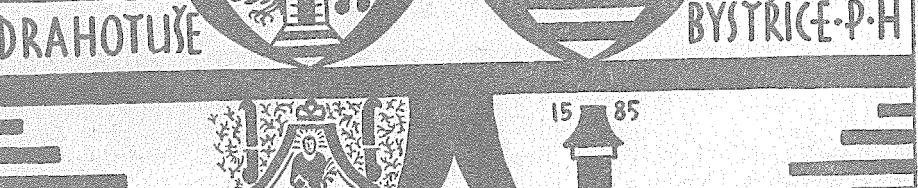
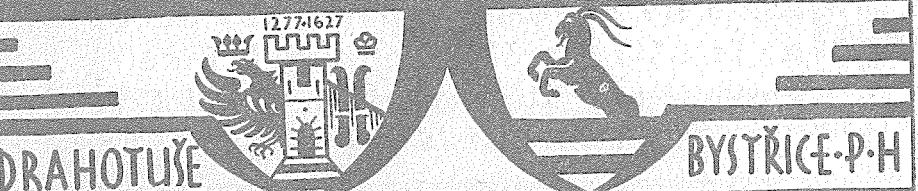
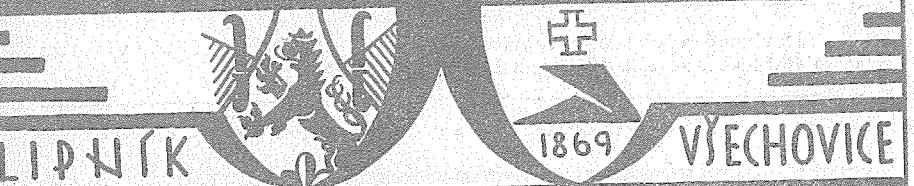

ROČNÍK XII.

ČERVEN 1930.

ČÍSLO 4.

ZAHORSKA

KRONIKA

REDAKTOR A VYDAVATEL ANTONÍN FRÖHLICH, DOLNÍ ÚJEZD
U LIPNÍKA NAD BEČVOU.

ZÁHORSKÁ KRONIKA

Vlastivědný sborník Záhoří a Pobečví.

VYCHÁZÍ ČTVRTLETNĚ V DOLNÍM ÚJEZDĚ U LIPNÍKA NAD BEČVOU.

Ročník XII.

Cerven 1930.

Cislo 4.

Vlastivědný sborník »Záhorská Kronika« vychází čtvrtletně.

Ročně se předplácí 10 Kč složenkou, po 1. lednu 1930 se doplaci 12 Kč. Jednotlivá čísla při hromadném odebírání 2 Kč 50 h, při odebírání jednotlivých čísel přímo po 3 Kč. Platí se chekem pošt. spořitelny čís. 100.630, Brno. Pro žáky při hromadném odběru sleva.

Reklamace se vyřizují jen do vyjítí nového čísla.

Literární příspěvky, zprávy, knihy a časopisy k recensi i na výměnu, objednávky i reklamace buděž zasílány na adresu: »Záhorská Kronika« v Dolním Újezdě u Lipníka n. B.

Novinové výplatné povoleno řed. pošt a telegrafů v Brně, výnosem číslo 69.140-VI. ze dne 18. srpna 1925.

! Žádá se zdvořile, aby nedoplatky za letoši i starší ročníky byly ihned vyrovnaný. Doplatné za letoši 12. ročník obnáší 12 Kč. !

OBSAH:

Aragonitové jeskyně v Teplicích n. Beč. u Hranic. (E. Michal) — Židovstvo v Lipníku v 17. století. Dokončení. (B. Dušek.) — Jak bývalo na panství kelečském za časů roboty. Dokončení. (Ant. Svěrák.) — Dožatá na Záhoří. (Otto Sova.) — Lipensko a Moravská brána v »Průvodci po československé republice«. (J. Krumpholc.) — Záhorské pěsnice. Dokončení. (Karel Havlíček.) — Pověsti našeho kraje: Jan Zámorský. Dokončení. (Ant. Sehnal.) — O krásné Marušce ústeckého mlynáře. (M. Tománeková) — Věštky. (Dr. F. Přikryl) — Pověst o začarovaném státku na »Pasekách« u Hranic. (S. H. Kunovická.) — Dobré zprávy: Hrot na věži radnice v Hranicích. (F. Zapletal.) — Křest, úvod a pohreb dítěte na Záhoří. — Z Paršovic. (L. K.)

Redakční. Končíme XII. ročník vlastivědného sborníku Záhoří a Pobečví. Záhorská kronika, až na menší počet výtisků X. a XI. ročníku, je rozebrána, ale nezaplacena. Nedejte zahynout Záhorské kronice! Postarejte se o její rozšíření. A hlavně — dlužníci zaplaťte! 1. číslo nového XIII. ročníku vydejte počátkem září t. r.

Redakci došlo:

Statistická příručka republiky československé. III. Sestavil státní úřad statistický v Praze. Cena 45 Kč. Nákladem vlastním. V komisi knihkupectví Roubík a Kohout. »Příručka« podává čiselný obraz hospodářského, kultur-

Prof. E. Michal, Lipník n. B.:

Aragonitové jeskyně v Teplicích n. Beč. u Hranic.

Vápenková území československá, resp. moravsko-slovenská, nevynikají sice rozsahem, ale zato krásou a zajímavostí svého podzemí, značně prostoupeného jeskyněmi a poměrně dobře, (ač daleko neúplně) prozkoumaného, takže mnohá z nich se stala vědecky i turisticky světoznámými.

Je to především »Moravský kras« v užším smyslu, s ohromnou propastí Macochou, která je z nejohromnějších na celé zemi, dobré prozkoumaný zejména Absolonem.

Na Slovensku vynikají bohatstvím tvarů a barevnosti krápníků jeskyně Demenovské, objevené Králem a účinně propagované nedávno zemřelým Těsnohlídkem. S nimi snad jen Domica v »Jihoslovenském krasu« může závodit krásou. Starou slávu má ledová jeskyně Dobšínská (objevená roku 1870), pokládaná za jednu z největších, nežli byly objeveny ledové jeskyně Dachstejské a bludiště vysočiny Tennen, které ji daleko předčí. Přesto je stále imposantní a hodně turisty vyhledáváná.

V poslední době přibyl k této jeskyním nový zajímavý a vzácný typ: Aragonitové jeskyně nacházející se v devonských vápencích blíže lázní Teplic u Hranic.

Ostrůvky devonských vápenců v okolí Hranic jsou zbytkem dříve souvislé vrstvy vápencové, která se rozpadla za pozdějších horotvorných změn. Mohutné síly v středních třetihorách vytvářející pásmo karpatská dozínaly na okraji starší české masy a projevily se nejvýrazněji v prolotu Moravské brány. Zlomy, které vytvořily tento příkop, jsou provázeny řadou průvodních zlomů podélných i příčných, znatelných v kulisovitém rozčlenění vrchů Helfštýnských i Oderských na vnitřní straně prolotu. Podél těchto zlomů poklesly místy kry vápenců, jinde, kde vrstvy kulmiské je příkrývající byly odneseny, vyčnívají jako hřebeny, nebo skalky tvorící kopcovinu hranickou.

Reka Bečva používá jednoho z příčných zlomů, který prochází velkou krou vápenců mezi Černotínem a Zbrašovem a proráží kopcovinu hranickou krásným údolím, v jehož středu leží lázně Teplice n. Beč.

Podél tohoto zlomu vystupují prameny teplické; teplý kysličník uhličitý uvolňující se v hloubce nasycuje a zahřívá povrchové vody sestupující do hloubky, které pak vyvětrají v podobě teplé kyselky.

V údolí teplickém známe několik výstupů těchto pramenů a celá řada drobných výstupů bublinek kysličníku uhličitého, jak je viděti za nízkého stavu vody v korytě Bečvy, svědčí o tom, že výstupy slabších teplých pramenů jsou rozšířeny po celé délce zlomu, tvořícího údolí teplické.

Teplé prameny, vystupující z nitra podél zlomů hluboko zasahujících, měly jistě značný účinek korrozivní. Rozpouštěly vápenec a rozširovaly pukliny, podél nichž vystupovaly a vytvořily celou splet chodeb a jeskyň, do nichž sestupovaly od povrchu i srázkové vody. Tak vznikla »Propast«, která třebaže je značně menší nežli Macocha, patří stále mezi největší takové zjevy.

Nejstarší zprávu podává o ní Tomáš Jordán z Klauzenburku¹⁾ v Knize o vodách hojitelých. V kapitole: Voda hranická str. 206 a 207 píše: »... naproti Lázni na druhé straně Řeky (hora jest vysoká a příkrá) na kteréžto hory vrchu jest veliká Jáma (hrozně na ni hleděti) od vrchu až dolu procházející jako propast/ anebo radě peklo nějaké, do kteréžto před časy Lidé na smrt odsouzení metání bývali. V té Propasti na dně jest Lauže neb voda stojatá /do níž jak zvěř neb jiná Hovada spadnou/ hned se potopí a zahynou.« Domnívá se, že voda jeszirka je spojena s Bečvou, neboť stoupne-li voda v Bečvě, také v Propasti vody přibývá.²⁾ Stejněho názoru je také řada pozdějších badatelů, kteří uvádějí různá data o velikosti Propasti. Nejsprávněji vystihl její rozměry dr. Nesrsta »Das Bad Teplitz und dessen Mineralquellen 1820, ale podrobná měření a pozorování provedl teprve roku 1901/2 J. Šindel.³⁾

Podle jeho měření má nejdelší osa otvoru Propasti 105 m, kratší na ni kolmá 34 m. Stěny spadají kolmo až převisle, pouze stěna JV. sklání se v úhlu 40°—45°, což je přirozený sklon vrstev vápence. Na dně jest jeszirko, jeho hladina měří asi 28×30 m, a leží průměrně o 14 dm výše nežli hladina řeky. Hloubky přibývá pravidelně s poklesáním JV. stěny, která tvoří dno a dosahuje v nejhlebším místě 36 m. Celkem je tedy Propast 105 m hluboká. Šindel snažil se zjistit spojení jeszirka s Bečvou pozor-

¹⁾ Tomáš Jordán z Klauzenburku 1539-1586 byl proslulý epidemiolog. Studoval lázně moravské i české a byl roku 1570 jmenován od stavů moravských poprvé lékařem či fysikem zemským. V nové funkci procestoval Moravu přihlížeje k vřídliům, meteorologickým, klimatickým a podobným poměrům. Výsledkem bylo dílo »De aquis medicatis Moraviae commentariolus«, jež zčeskil Ondřej Zburský pod názvem »T. J. z Klauzenburku kniha o vodách hojiteliných neb teplicech moravských«. V Olomouci 1580. Latinský originál vysel až 1586 ve Frankfurtě.

²⁾ M. Remeš: Propast hranická. Čas. vlast. spol. mus. v Olomouci. Ročník XIX., 1902, str. 11.

³⁾ J. Šindel: Hranická propast. Věst. klubu přírod. v Prostějově. Ročník V., 1902, str. 28.

rováním stavu hladin obou za povodní⁴⁾. Zjistil, že bezprostředního spojení není, jak ukazuje případ 21. III. 1902, kdy hladina Bečvy stála o 34 cm výše než hladina jeszirka, která téhož dne klesla o 1 dm. Na souvislost s jinými podzemními vodami směrem SZ. ukazuje pohyb zeleného povlaku na hladině směrem k JV. stoupá-li, a směrem k SZ. klesá-li hladina jeszirka.

Snad tuto cestu naznačuje jeskyně objevená roku 1820, když za návštěvy arcikněžete Rudolfa byla na jeszirku spuštěna loďka. Jeskyně tato jest podle rukopisu Galashova⁵⁾ »něco podlouhavá a v svojím klenutí způsobu do vrchu špičatého, ježto zvezka deset sáhů a tolikéž také délka vynáší, šířka pak asi šest sáhů obsahovati může. Jezero vstupuje skoro do polovice. Celá její dutina má být drsnatá a jako z mnohých spolu svalených skalín složena, mezi nimiž semo tamo světlo skrze malé a větší skuliny vpadá. Žádný tedy div, že hrůza zde srdce i zmužilým navštíviteľům skličeje, protože jím v ní dvojí nebezpečenství života hrozí: totiž s hůry okamžitý pád vysutých skalín a druhé z hlubiny jezera, v němž při takové opovážlivosti, skrze dosti malou nepozornost velmi lehko potopeni býti mohou.«

J. Šindel, který do ní vnikl loďkou, našel k svému překvapení zadní stěnu kloniti se zcela až do vody. Pouze strop rozstupuje se nahore na způsob klenínu s rozsedlinami ve svislé sev. stěně, které jsou pozorovatelný z Propasti a kudy se může diti také proudění vzduchu, pozorované Galashem.

Na jiném místě poznamenává Galash, že kouř ohně, který dělnici schody stavějící v Propasti složili, táhl se k oné díře. Je otázkou, zda-li jeskyně Galashem uváděná má pokračování v dalších podzemních prostorách.

Později se zabýval Propastí H. Hassinger⁶⁾. Domnívá se, že původ Propasti jest dán rozširováním přičných puklin, zatékajícími srázkovými vodami, shora i mineralními vodami z dolu a že tedy Propast vznikla jako vertikální jeskyně. Výklad zřícením, analogicky Macoše, který po prvé uvádí Jurende⁷⁾ odmitá, a poukazuje na nedostatek trosek na dně. Lze si těžko představit, že by vznik Propasti, která byla v hloubce založena korrasí uhličitých vod, se udál bez propadávání a nevylučuje ho ani nedostatek trosek na dně, neboť tyto mohly býti odneseny snáze, nežli kompaktní vápenec při tvoření Propasti. Ze tu pracují nejen chemické, ale i mechanické síly je viděti

⁴⁾ Viz tabulkou u Šindela.

⁵⁾ J. H. A. Galash: Fysické památky města Hranic. Zem. museum v Brně M. Remes: Galashovy zprávy o hranické propasti a okolí. Čas. vlast. spol. mus. v Olomouci. Ročník 34. Olomouc. 1925.

⁶⁾ H. Hassinger: Die Mährische Pforte. Abhandl. d. k. k. Geograph. Ges. in Wien. XI. Bd. Wien 1914.

⁷⁾ Jurende: Das Gevaterloch, eine Macocha im kleinem. Mährischer Wanderer. 1809.

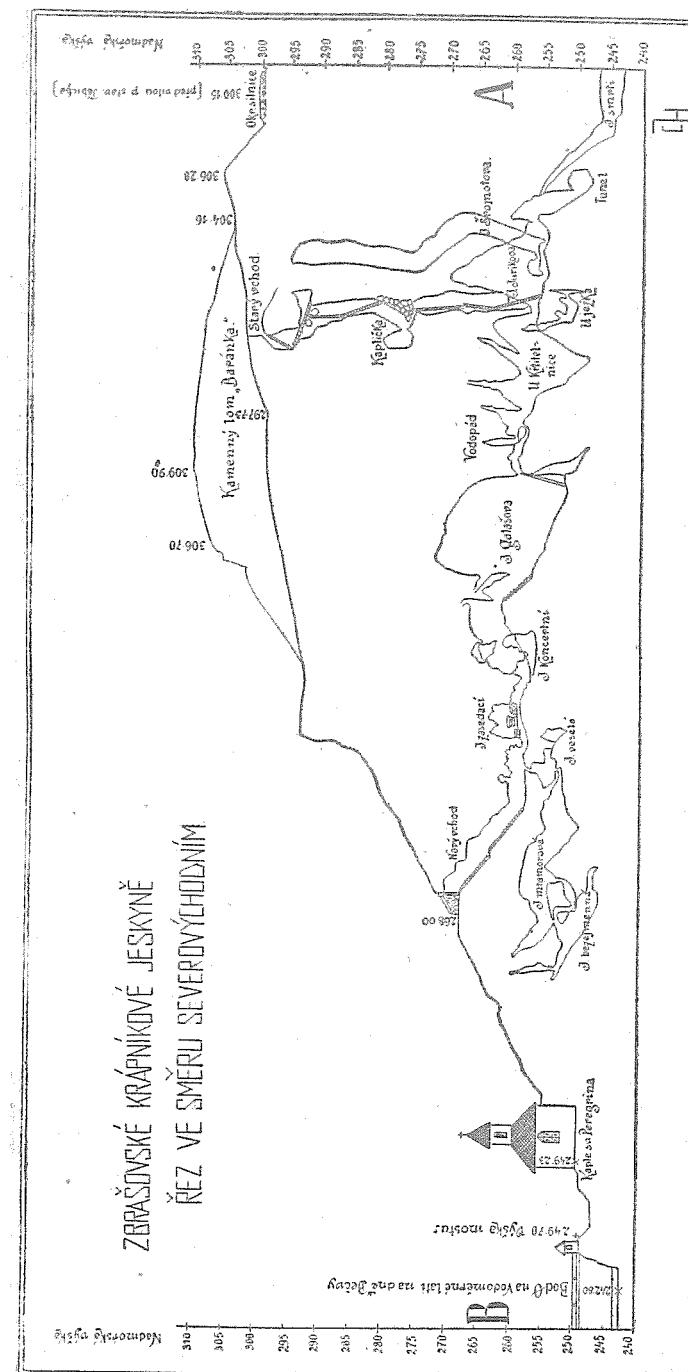
z toho, že ještě roku 1863 mohl Wolf⁸⁾ zjistit na stěnách Propasti pískovec miocenní, kdežto H. Hassinger jej tam již 1914 nenašel.

Není zajímavé srovnati hluboké jezírko na dně Propasti, které připomíná podobné poměry v Macoše, s vývojem koryta Bečvy. Při sondování půdy pro stavbu kanálu Dunajsko-Oderského bylo při vrtání blíže Hranic zjištěno, že v údolí Bečvy leží miocenní štěrky do výše několika desítek metrů. To znamená, že údolí Bečvy v době předmiocenní bylo zaříznuto mnohem hlouběji nežli dnes, že hladina spodních vod ležela rovněž hlouběji, a že povrchové vody mohly tehdy způsobiti zkrasování i v oblastech dnes zatopených spodní vodou. Platí-li to i pro Propast, nelze zatím rozhodnouti. Je jistó, že aspoň z části byla Propast otevřena pronikáním povrchových vod v době předmiocenní, neboť Wolf uvádí z Propasti miocenní pískovec s Pecten. Dnes však již tu pískovec není, podlehl patrně erozi. Bude zajímavé zjistit, sestupují-li také jeskyně na druhé straně řeky pod hladinu spodní vody, které bylo dosaženo v Jeskyni smrti, zatím nepřístupné pro obsah kysličníku uhličitého. Propast v dnešní podobě vytvořila se až v době pomicenní, jinak by byla vyplněna usázeninami miocenního moře. Hlavní úlohu tu hrálo asi zřícení stropů, analogické Macoše. Material ssufiový se tu však nezachoval, což pochopíme, uvědomíme-li si, že vody stékající do Propasti mají pro obsah kysl. uhlič. z Propasti unikající větší korrosivní účinek a že i vody jezírka mají jistý pohyb, daný odtékáním.

Také na druhé straně řeky byly známy menší jeskyně, z nichž vystupuje kysličník uhličitý, od dávných dob. T. J. z Klausenburku vypravuje v uvedeném spisu, jak pan Kropáč⁹⁾ nechal díru do toho vrchu od lázní jen dvou kroků vzdáleného udělati, chtěje počátek a původ té vody vyzkoumati. Z vylomeného otvoru vyvalil se dým, kterým omámení lidé padali a jeden dělník se dokonce zadusil. Proto upuštěno od další práce a otvor byl opět uzavřen. Dosud však ta jedovatá pára zde kouřiti neprestává, jak se možno přesvědčití na místě blízkém u Lázně, kdež díra neb loch je podzemní (nedocela 3—4 kroků zhloubi). Gregor Wolny: Die Markgrafschaft Mähren topographisch statistisch und historisch geschildert I. Bd. Brünn 1825. st. 14 píše, že ještě před několika lety byla blízko lázeňského domu malá, zpola zasypaná jeskyně podobná italské Grotta del Cane, ve které menší zvířata hynula. M. Růžička ve Weiskirchner Wochensblatt 1877 č. 24 zmiňuje se o rokli, z níž vycházel jedovatý plyn, který usmrcoval hostinskému v Teplicích drůbež, která k rokli přišla. Proto k jeho prosbě byla později úplně zasypana. Gallaš sám našel blíže ní častěji kostry ptáků a veverek.

⁸⁾ Jahrbuch d. Geol. Reichsanst. XIII. Wien 1863. Ver. str. 20.

⁹⁾ Jan Kropáč z Nevědomí byl držitelem Hranic 1558 až 1572.

Zbrašovské jeskyně byly objeveny náhodou. O vánocích r. 1913 pozorovali lidé osady Zbrašova u Hranic, jak ze skalní trhliny v lomu Baránka blízko lázní Teplic vyráží ze země asi 10 m vysoký, dýmu podobný sloup. Na tento zjev byli upozorněni bratří J. a Č. Chromí. Ti správně odhadli význam zjevu: studený vzduch na povrchu (-10° C) klesal do hlubin podzemních a vytlačoval odtud teplý vzduch (1 m pod povrchem v trhlince 11° C), který se srážel v páru. Bratří Chromí, kteří snažili se již dříve vniknouti na jiných místech do podzemí, pochopili, že ludy bude třeba pokusiti se o vniknutí do podzemí a po prolámaní otvoru skutečně také sestoupili komínem do jeskyně¹⁰⁾.

Do dnes objeveno 12 jeskyň, které spojuje nebo z nich vytváří splet chodeb, kanálů a komínů, jak popisuje J. Chromý v 1. č. tohoto roč. Celková délka hlavních prostor a chodeb je přes 300 m, spojnice krajních bodů ve směru jz-sv je 150 m, vertikální rozdíl (ústí starého vchodu v lomu Baránka 300.53 m, dno »Jeskyně smrti« 243) je 57.5 m. Jeskyně měly kdysi bohatou výzdobu krápníkovou a stěny jejich byly pokryty silnou vrstvou travertinu. Na některých místech jest vidět, že travertinové vrstvy usazovaly se na vrstvách zemité manganové sloučeniny a železného okru, které nedovolily pevnější přitmelení jejich a tak odpadala největší část této staré výzdoby a dnes nachází se kusy travertinu a zpírážené krápníky ležetí na dně. Jen na málo místech jsou zachovány stalagmity, kdežto stalaktity nejsou zachovány vůbec.

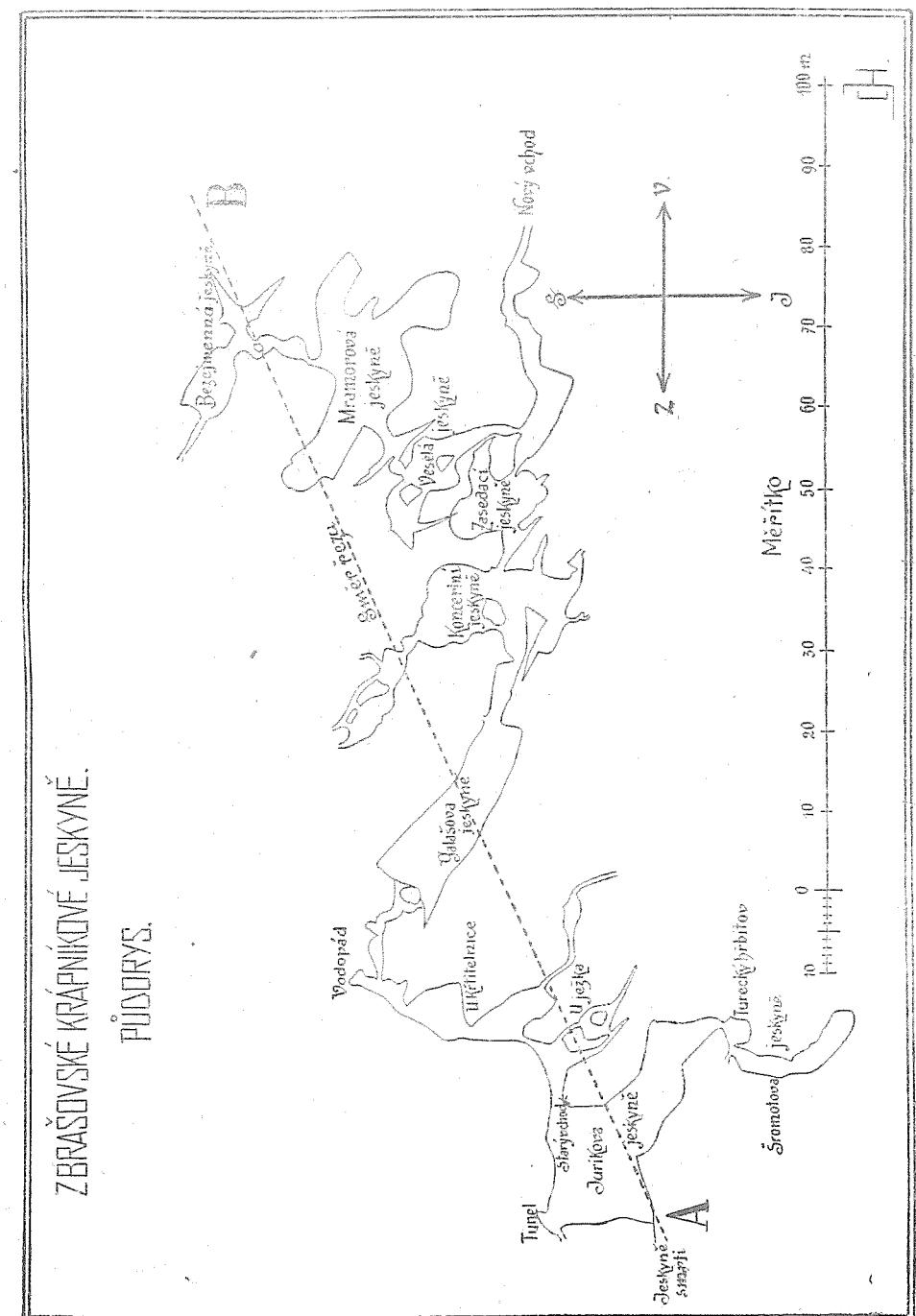
Mladší generace krápníků vyrůstá tam, kde stékající vody přinášejí uhlíčitan vápenatý. Odpařováním jejich vznikají drobné kulíčkovité útvary (hrachovec), stopkaté tvary podoby růžiček, a krápníky, jímž hrachovcové útvary dávají charakter hroznů.

Nejpozoruhodnějším zjevem v jeskyních je však aragonit, který tu přichází jednak ve formě žel. květu, jednak ve formě krystalické.

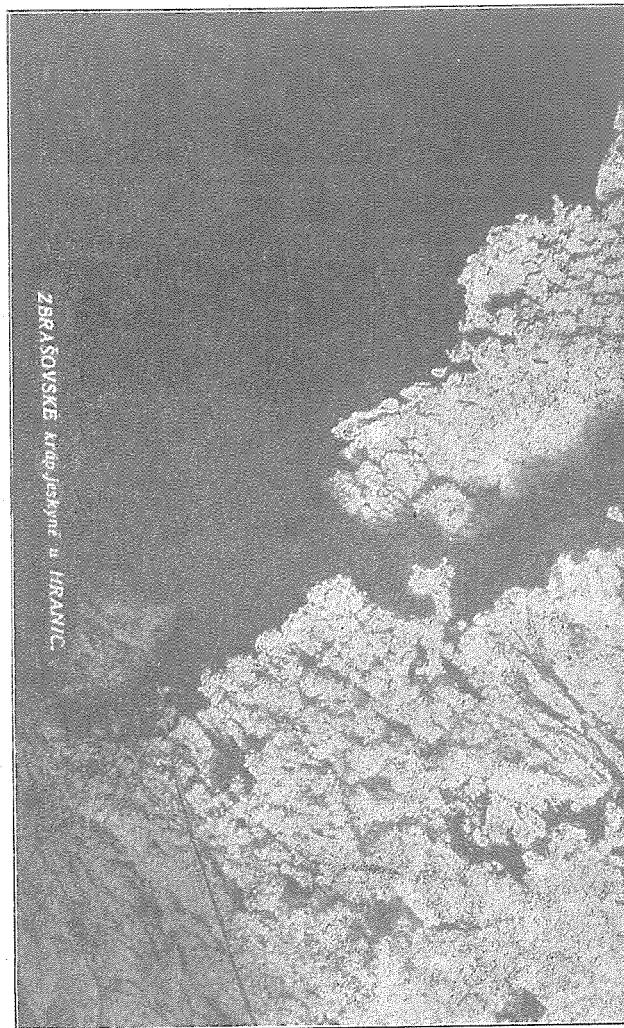
Žel. květ tvoří na stěnách na mnoha místech drobounké mechovité nebo drátkovité útvary. Nejkrásněji je vyvinut v Ježci chodbě, nazvané podle ježka, jehož ostny mají asi 10 cm délky a několika podobných, ale menších útvarů, které jsou dále v chodbě.

Krystalky aragonitu mají tvar drobounkých jehliček, pokrývajících jako jemné jiní stěny, jejichž plochy odrážejí světlo žárovek démantovým lítýtem, nebo tvoří větší jehlice shluklé v snopečkovitých druzích. Nejkrásněji jsou vyvinuty na prostřední části stropu v Jeskyni Gallašové a zejména v Juríkově, kde pokrývají výstupek na stropě, zvaný Opona, ve vrstvě asi 10 cm silné. Tyto krystalky jsou nejkrásnější výzdobou a znameníostí jeskyň. Stropy i stěny poseté čirými jehlicovitými

¹⁰⁾ Viz J. Orchideus: »Zbrašovské krápníkové jeskyně«. Moravskoslezský deník, 1929. Ročník XXX., č. 42, 49, 63, 77 a Moravská brána. Roč. II, 1929, č. 10, 14, 19.

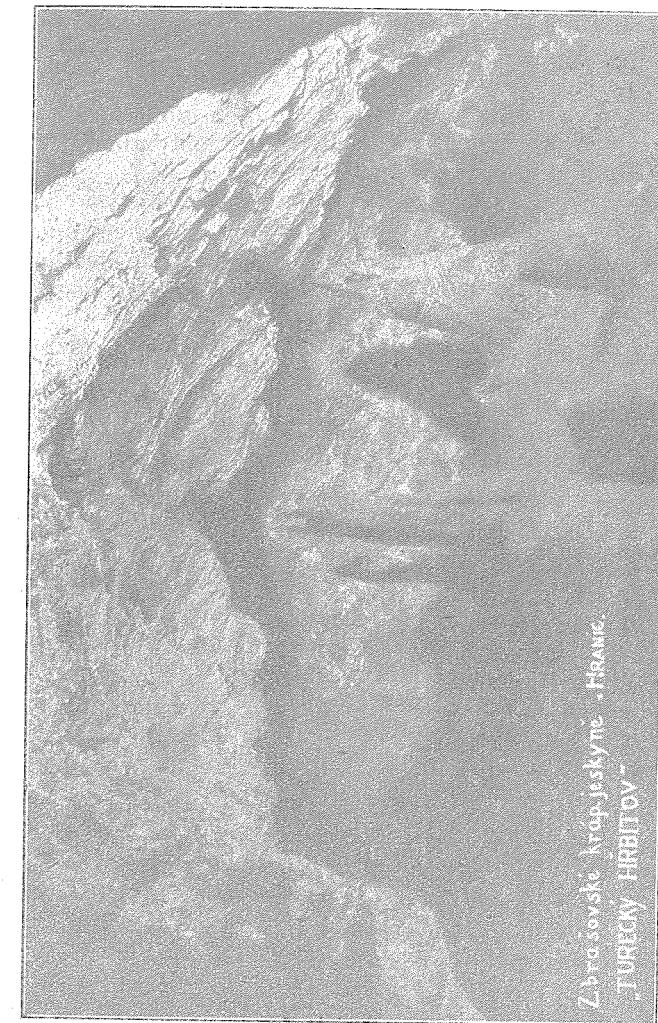
krystalky, odrážely v miliardách ohnivých jisker světla vrhaná elektrickými lampami, měnily jeskyně v pohádkové zjevy. Dnes bohužel tato krása zvolna zachází. Změněným fyzikálním stavem vzniklým v jeskyních iich zpřístupněním, změnily

se podmínky pro vznik aragonitu. Ve velké části jeskyň nejen že se nový aragonit netvoří, ale i rozpadává: hrany krystalů se kalí a zvětrávají v bílé, maltě podobné kousky, které se rozšiřují, slévají a spojují konečně v souvislý povlak ne nepodobný nahrozené omítce.

Uhličitan vápenatý krystaluje za normálních teplot jako vápenec, v klencích, za teplot vyšších 30° C kosočtverečně, jako

aragonit. Jsou-li ve vápenci přítomny v dostatečném množství kosočtverečné uhličity, mohou mu vnitit kosočtverečný tvar. Zde spolupůsobí oba činitele, kteří navzájem snižují meze nutné ke vzniku aragonitu. Exhalace teplého kysel. uhličitého zvyšuje

v jeskyních teplotu na 15° – 18° C a v místech kysel. uhličitým zaplavených bliží se pravděpodobně teplotě pramenů, t. j. 22° C. Jeho účinek pak doplňuje ve vápencích přítomný uhličitan strontnatý.

Proces calcitisace odehrával se v jeskyních patrně již před jejich zpřístupněním, neboť na stěnách vidíme místy takovéto

maltě podobné útvary a podobný proces odehrává se i dnes na Oponě v jeskyni Jurikově.

Jako zajímavost jeskyně dlužno uvésti ještě malé, měděnkové, zelené stalaktity v Zasedací jeskyni. Zelené zbarvení je tvořeno slabounkým mechovitým povlakem, patrně uhličitanu měděnatého.

Aragonitové jeskyně teplické, hluboký závrtek a Propast jsou částí jediného systému jeskynního, který se liší svým vznikem od normálních jeskyní krasových. Kdežto normálně vznikají jeskyně karbonatním účinkem povrchových vod, sestupujících s hora, při vzniku této měla hlavní činnost minerální voda z nitra vystupující.

Normálně vznikají jeskyně postupně od povrchu do hloubky až ke hladině spodní vody, takže svrchní jeskyně jsou starší, spodní mladší, zde byl proces složitější a jeskyně sestupují do hloubky, pokud proudící voda má možnost odnášení rozpuštěný vápenec.

Pro rozměry a tvar jednotlivých prostor jsou rozhodující tektonické poměry. Jednotlivé jeskyně i Propast jsou protaženy směrem sz. jv. podle příčných puklin, sklon jest dán vrstevním sklonem lavic vápenců a řadí se za sebou směrem vrstev od jz. k sv.: jeskyně, hluboký závrtek a Propast.

Teplé minerální vody jsou povrchové vody sestupující do hloubky, kde jsou zahřívány a nasycovány kysličníkem uhličitým, který se asi uvolňuje z magmatických hmot hlubinných jako zjev posteruptivní. Byly by tedy minerální vody teplické vody vadosní, s plynným obsahem juvenilním, jejichž minerální obsah by pocházel jednak z vyvřelin, jednak je získáván z hornin ležících cestou k povrchu.

Exhalace plynné vystupují na thermálne teplické, po celé délce zlomu, tvořícího koryto Bečvy, od Černotina až k Hranicím. Nejvíce v blízkosti lázní, kde kříží údolí směrný zlom jz.-sv. a kde se vytváří také největší krasové útvary: Propast a jeskyně, které patrně tvoří bohatě členěné bludiště ve vápenkové kře teplické.

Ačkoliv povrchové zkrasování devonských vápenců okolo hranického je stejně jako v Krasu moravském předmiocenního stáří, jak svědčí miocenní usazeniny v závrtcích, vznikly jeskyně a Propast v dnešní podobě v době pomicenní.

Vyšší teplota jeskyň, způsobená výrony teplého kysličníku uhličitého a přítomnost uhličitanu strontnatého ve vápencové hornině, dávají vznik aragonitu, který je největší pozoruhodnosti jeskyň. Zdá se, že poměr jich je právě postačitelný ke vzniku aragonitu, poněvadž v místech chráněných aragonit zůstává, ano se i tvoří, kdežto v jeskyních volně přístupných propadá zkáze, kterýžto zjev se v jeskyních již častěji opakoval.

Půjde nyní o to, aby zjištěním podmínek, za kterých se aragonit tvoří, získaly se zkušenosti, a dle nich, pokud bude mož-

no, zabránilo se jeho rozpadu a tak nám zůstaly zachovány jeskyně, které svým původem, přítomností kysličníku uhličitého, výzdobou aragonitovou a jejím recentním tvořením jsou zjevem neobyčejně pozoruhodným a vzácným.

* * *

Vysvětlivky:

Grotta del Cane = Psi jeskyně, malá jeskyně u Neapole, světoznámá tím, že psi se v ní udusí kys. uhličitým držícím se při dně, kdežto vzprímený člověk se může volně procházeni. Dnes, kdy už přirozeného přítoku plynu v ní není, neboť se vyčerpal, napouště se plynem z ukrytých bomb, aby se udržel turistický ruch.

Epidemiolog zabýval se studiem epidemii.

Korrasa z lat. con = s, radere = škrabati.

Sondování půdy, zjišťování poměru uložení a pod. v zemi.

Travertin, vápenec z vody usazený.

Exhalace, výrony plynu.

Calcitace, proměna ve vápenec.

Posteruptivní zjev, dozvuky sopečné činnosti.

Voda vadosní, srážková na rozdíl od vody juvenilní, která se uvolňuje z magmatických hmot.

Thermala, zlom podle něhož vystupují teplé prameny. Recentní, nedávno vzniklý, čerstvý.

Židovstvo v Lipníku v 17. století.

(Dle Dra F. Hillela podává B. Dušek).

(Dokončení.)

Dějiny náboženské obce židovské v Lipníku začíná Dr. Hillel vyličováním života r. Mojžíše Simona Bachrocha, rodáka Petroželického, jehož staví mezi nejctihodnější muže jeho povolání pro vědecké i náboženské vědomosti. Nar. 1607 v Pohořelicích z otce rab. Abraháma Samuela Bachracha a matky Chavy. Když v osmém roce svého věku ztratil otce, odstěhovala se matka do Prahy, kde syn prožíval první počátky výchovy pro své pozdější povolání. V r. 1627 přišel se do Uh. Erodu, bylo to v roce, kdy v tomto městě střídala se soldateska, působíc tam všeobecnou zkázu. Frankel-Grün ve svých Dějinách židů v Uh. Brodě podává vlastní líčení Bachrachovo o poměrech v tomto městě v r. 1627: »Neukončil se ještě první rok mého pobytu v tomto městě, když jsme po pádu nepřitele (Mansfeld se svým poraženým vojskem) vydáni byli nebezpečí smrti. Můj tchán, jenž po 30 let byl zemským představeným, byl

ještě s jedním členem zemského představenstva jako rukojmí odvezen. 10.000 zl. odvedeno za ně výkupného! Při tom i já jsem uhrál velkých ztrát: Mnozí dlužníci uprchli, některí dožadovali se promínutí dluhů, a já klesal hlouběji a hlouběji, až jsem úplně zchudl. Není mně známo, zda v závorce uvedená poznámka »Mansfeld se svým poraženým vojskem« je původní nebo pravděpodobněji vepsána Hillelem. Ale je mylná! Je známo, že Mansfeld po porážce u Desavy 1626 ustoupil do Braniborska, kde posiliv se hlavně oddilem krále Kristiána pod velením Jana Arnošta, vývody výmarského, vtrhl do Slezska: Za ním spěchá Valdštejn, aby Slezska bránil. Mansfeld s Výmarským ustupují na Moravu k Lipníku, Dobyto Nového Jičína. Hraničtí otevírají mu brány. Za tím je již Valdštejn zase u Olomouce. Mansfeld uhýbá od Lipníka ke Kroměříži, ale nepochodiv s obléháním jeho, obrací se přes Hlubčov do Uher. Valdštejn jej však předstihuje a přes Uh. Brod vniká sám též do Uher. Mansfeld po těchto nezdarech táhne na jih, chtě se dostat do Dalmácie a Itálie do Francie. Na tomto pochodu onemocněl v Rakově u Sarajeva a zemřel tam 30. listopadu 1626. Vojsko Mansfelda vystřídalo se v Uh. Brodě s Valdštejnskými v r. 1626 a nikoliv 1627. (Jan Kučera: Paměti král. města Uh. Brodu).

R. 1648 povstalo na Malé Rusi hnutí proti nenáviděné polské šlechtě pro útlisy páchané na selském lidu, k němuž se přidali i ukrajinskí kozáci, když vláda začala sahati na práva jich atamanů. Bojovný ráz tomuto hnutí byl dán, když v čele vzbouřenců postavil se kozácký ataman Bohdan Chmelnický, který zjednav si ještě i pomoc Tatarů krimských, vytáhl proti Vladislavu IV.

Hned na počátku těchto bojů zemřel Král Vladislav a z nové volby vyšel Jan II. Kazimír 1648. I za něho pokračoval Chmelnický v boji a dostal se až ke Zborovu, kde byl by málem krále zajal, nebytí smlouvy, králem na rychlo uzavřené.

Tlupy Chmelnického na pochodech zle rádily hlavně mezi židy, hledajíce u nich zlato a nešetřily ani životů. Tisice jich zahynuly, a tisíce, aby zachránily holý život, utíkaly do zemí západních. Nastává nový příliv židovstva z Polska na Moravu, a tak i Lipník, sesláblý válkou třicetiletou, přijímá do svých zdí židovské uprchlíky, kteří početně i majetkově posiliли židovskou obec a svým polským příbuzenstvem zajistě i v následujících letech lákali nové přistěhovalce k posile polskožidovského rázu města.

Uprchlíci uvádějí se hlavně z kraje Vilenského a Pinčevského.

Že za této doby vlivem přistěhovalcům žid. obec na významu nabývala, důkazem toho je sumární vydání práv a privilegií Ferdinandem z Dietrichstejnů z 16. září 1656.

V tomto privilegiu stanoven ještě počet žid. domů na 44.

Když později v r. 1670 židé vyháněni z Rakous, hlavně z Vídne, našly vázené rodiny vídeňské svůj útulek zase v Lipníku a lze je poznati podle jména: »Wiener«, »Österreicher«, »Munk« a jiné.

V 18. stol. opětují se útoky protizidovské v Praze (1744) a r. 1747 vypovídání tito ze Slezska. Setkáváme se po té době s novými rodovými jmény: Prager, Koliner, Jeiteles, Popper, Ratibor, Darnowitz, Zilzer, Grätzer, Oppelt a j.

Na počet těchto emigrantů lze usuzovati z daňových a dlužních knih židovské obce, dle kterých židovské obyvatelstvo v polovici 18. stol. čítalo již 255 rodin a až 1700 duší.

Lipenský útulek pro tak náhlý vzrůst nových emigrantů stává se nepostačitelným, i když počet domů zvýšen na 71. Důležito bylo, čím se mají tito přistěhovalci zaměstnávat, aby uhájili svým rodinám živobytí. Živnosti vázány byly na stará privilegia a k tomu přistupovala závislost u toho národa i vůči souvěrcům vyvinutější než mezi křestany.

A tu přicházíme k době, kdy židovstvo, opouštějíc město Lipník, pomalu se rozlézá nejen po všech městech a městečkách vůkolních, ale jde i do okolních vesnic, což před tím bylo zjevem neznámým. Tak se stalo, že nebylo později téměř jedné vesnice, ve které by se nebyla usadila židovská rodina, věnovavši se hlavně kramářství a hostinství.

Toto rychlé stoupení židovstva počtem mělo pro ně samé mnohé neblahé následky v ohledu mravním, zdravotním i hmotném.

Počítá kronikář Hillel, že mezi nově přistěhovalými bylo 60 až 70 rodin t. zv. »emigrantů«, to jest těch, kteří žili »v divokém manželství«, jichž děti byly illegitimní a nemohly později dle židovského zákona vstoupiti v řádné manželství.

Židé stisnění v malých domcích, úzkých, na hradbách přilepených, postrádajících i nejnudnějších zdravotních zařízení — v domku přebývalo i devět rodin — podléhalo nemocem, zvláště nemoce dětské rádily tu v 2. pol. 18. stol. měrou úžasnéou.

I v ohledu hospodářském mělo přelidnění pro židy následky špatné. Nebylo dostatečného výdělečného zaměstnání, aby všechny rodiny mohly se dostatečně uživit. Nepomáhalo ani zmíněné již stěhování do jiných měst a vesnic. Rodiny se zadlužovaly, na 150 rodin zastavilo svůj majetek. Vyskytuje se v kronice lipenské nejčastěji jméno jakéhosi barona Kaldschmieda, jemuž na sto rodin bylo zavázáno za půjčky celým svým majetkem. S různými jinými dluhy obnášely pohledávky na mizerném obytném majetku dle dlužebního rejstříku 24–25.000 zl.

Antonín Svěrák, Kelč :

Jak bývalo na pansívi kelečském za časů roboty.

Dokončení.

Hosté na svatbách bývali uctívání takto: Před odjezdem do kostela byla snídaně, skládající se ze sýra, mlékem rozdělaného, chleba a kořalky. Lžíci donesl si každý host v kapse.

K obědu byla maštěná krupice, maštěná kaše, která se jídala ze společné misky, pak velké koláče rozkrájené na klinky nebo čtvrtky. Musela to být již moc slavná svatba, když na ní bylo maso.

Úvod bydlyvaly se takto: Po úvodě stavily se ženy v hostinci, kdež byly uctěny koláči a kořalkou. Brzo nato sešly se v neděli u matky a byly pohoštěny kávou, koláči a kořalkou. Muži nebyli zváni při té příležitosti.

Sat býval tak jednoduchý jako strava. Zhotovován byl z důkladných látek domácích a suken rukodílných a přetrval mnohá léta. Ve všední dny chodilo se většinou v plátně jak u mužů tak u žen. Nedělní šat pro muže byl: žluté koženky do vysokých bot, kabát krátký po pási, tak zvaný lajblík, ze sukna tmavomodrého nebo hnědého, klobouk nízký se širokou střechou. Místo koženek bývaly tak zvané rajthose, které měly na gaticích asi jak dvouhalér veliké žluté bombíky od pasu až k zemi a musely se pokaždé odepínati a zapínati. Vesta byla ze sukna tmavomodrého, zapojatá až po krk a zdobily ji dvě řady žlutých kovových bombíků; v zimě kožichy-dubjáky; na hlavu byla vysoká beranice; při deštivém počasi nosili mužští pláště s několika límcí.

Ženské mívaly sukně z domácího plátna, nebo cvilichu, ten grošustál 7 loket. Sátky bývaly z plátna bileného. Při slavnostním odění brávaly na hlavu šátek červený s bílými květy. Soukenné oděvy byly kamizolka, dosahující až po pási, kdež byla obruba široká jako pási. Vzadu byly 4 raky (varhánky). Svobodné měly raky jen dva. Límeč byl široký, sahající skoro až na ramena. Při deštivém počasi nosily se místo vlňáku plachty z plátna domácího.

Střevice kožené, t. z. valašské, sahaly až po kotníky. Na vrchu byly rozkrojené a upevňovaly se na nohu šnůrkou v jedné direcji při vrchu zavázanou. Uvnitř byl jazyk, který se vytáhl a převrátíl navrch nártu. Zástěr zřídka ženské užívaly a punčochy se málo nosily. V létě, když bylo blátilo, chodili jak mužští tak ženské do kostela a k muzice bosí.

Když se ženil některý chudobný, který neměl zač pořídit si svatební roucho, vypomohl mu na vesnici fojt a v Kelči dostal za šestku vypůjčiti černý kabát, který tam k tomu účelu byl uložen.

O pestování lnu. Lnu selo se mnohem více, než na našich časů. Sedlák ho sel po 3 měsících i více. Fojt měl kdysi na celé »Pýřilce« setý len, a jedna ženská jej všecek vyplela, kdežto nyní by to nevykonalo ani 10 lidí.

Zralý len se trhal, sušil, močil a odvezl domů, kde se v noci při světle olejové lampičky neb při měsíčku drhl. Při tom si ve spolek pomáhali — chodilo se na drhlačku. Kdo měl len nejdříve doma, tam se večer všecka chasa sešla a drhla. Rovněž si vypomáhali v suširně. Každý sedlák šel dvakrát do suširny. Denně se ususilo a střelo 60 klobů lnu. Chlapci tloukli a lámali, ženské třely. Na jednu třalku čítalo se denně 6 klobů a na 10 třalek sedm lamačů a osmý sušař. Sušař přikládal do pece, vydával suchý len lamačům, dohlížel na práci a dbal na pořádek. S prací začalo se vždy o půlnoci, a ke třetí hodině bývali hotovi. Majitel lnu vystrojil pak dělníkům hostinu jako o svatbě.

Když bylo skončeno tření, počalo se přistíti; přadli všichni — muži, ženy i čeleď. Přadlo se většinou na vřetena, kolovratů bylo málo. Přadlo se na přístkách. Na přístky chodila děvčata zvlášť, pacholci zvlášť a pohůnici zvlášť. Přístky se odbývaly obyčejně v některé chalupě. Děvčata platívala za přístiku, chlapci nic. Každá přástevnice byla povinna dátí té hospodyně, kde se přístka odbývala, příze na jeden loket plátna a denně krajic chleba »na posilnek« té, která opatrovala světlo. Byla to obyčejně hospodyně. Světlo si opatřovaly přástevnice samy. Zpořádky nosily na každý večer jedna 35 draček, které se dělaly doma. Přadlo se přesně do 10 hodin u děvčat a do 8 hodin chlapci. Po osmé hodině provozovali chlapci rozličné hry jako na škarbal, na slepou bábu, na zlatý prsten, huňu tloukli a j. Dospělejší šli za přástevnicemi střípat pazdeří, t. j. s děvčaty pasudit.

Přaza se donesla do Kelče ke tkalcovi. Plátno doma se vzbílico a také sedralo. Ze semene lněného se tlačil olej. Olej se vyráběl v Rousku. Tam se semenec ve zřízených stupních uťoukl, upražil a pak tlačil mezi dvěma silnými kladami, které se stahovaly kolem. Záboje byly dobrým krmivem pro dobytka, olejem se v postní dny jídla mastila.

Pučálk a. Když byla přístka u konce, odbývalo se vždy na smrtonou neděli slavné ukončení přístky — pučálk a. Přástevnice složily mouku, mléko, máslo, vejce a jiné potřeby v tom domě, kde se přístka odbývala. V neděli odpoledne jedny pekly koláče a buchty a jiné zase šly do Bránek k židovi do palírny na kořalku. Když bylo před večerem a koláče a buchty upečené, rozešly se po dědinečku, by zvaly selské synky a pacholky k hostině. Častování byli kávou, koláči a kořalkou. Při této hostině složili se pozvani po několika krejcařích a koupeno za ně kořalky, která se pila v ponděli po pučálc e.

Sova Otto:

Dožatá na Záhoří.

Kdo má starší ročníky Záhorské Kroniky, může si najít v r. VII. (str. 48). »Říkání při dožaté«, v němž jsou hned tři různé říkanky. Není tam však uvedeno, z kterého kouta »Záhoří« neb vesnice pocházejí. Nemalou chybou jest, že toto říkání jest podáno čistě spisovným jazykem a ne, jak nutno, v záhorském nárečí. Tam, kde chtějí oživiti dnes již docela v zapomenutí upadlý zvyk, snaží se opatřiti si říkání původní, a právem odmítají jen jeho náhražku. Uvádím staré říkadlo, které mi sdělila Andělka Plucnarová, jak je říkala u Němců v Blazicích o dožaté.

Hejsa, chaso Havráneků,
rozstupte se na stránku;
buďto výše, nebo níže,
ať já možu jít s tým věnečkem blíže.

Dyž sem tento věneček chtěla mít,
musela sem proři do města Krakova jít.
V Krakově sò růže takové,
bílé, červené a žluté.

Dyž sem šla jednó sečí,
tři mládenci tam svačí.
Já sem im řekla: »Rač pánbu žehnat!«
a oni počali na mě hněvat.

Ten néstaří se na mě obořil,
ten prostřední se trochu obmekčil
a ten némlači, ten néhešči, ten mě málo svačinkó obráčil.
Dal mi z hrušky stopku,
z trnky kostku,
křídélko vtáči
a klepýtko račí.
Já sem se tak nemálo nasvačila,
že mi ani moja kacabajka nestačila.

Dyž sem šla přes váš dvůr,
vyletěl na mě uheršký vůl
a chtěl mi tento vínek zezrať.
Já sem mu ho však nechtěla dať,
že ho mosím napřed hospodáři ukázal.

Podívej se, hospodáři,
jak já si tým vínkem háži;
podívej se, hospodyně,
jak já si ním vyhodím.
A teď bych si přála holbu piva, holbu vína, holbu páleného,
a vy, milá hospodyně, něco smaženého.

(Když věnec hospodáři podávala, zazpívala:)

Ten věneček zelený,
z obilička pletený,
ten vám dávám, hospodáři,
pro potěšení.

Že po tak pěkném oslovení a k tomu ještě takovým šumným děvčetem bylo hospodářem všechno splněno, je jisté.

Tím a co následovalo pak při pivě na čistě umetené mlátevni, za povzbuzujících zvuků harmoniky, byla dožatá skončena, ale nebyl skončen osud podaného věnce. Ten nebyl neutivě někde pohozen, ale jak všude tehdy zvykem bylo, zařízen nad stůl v kuchyni, za němž jídávala chasa pospolu s hospodářovou rodinou, kdysi ještě i z jedné mísy. Ale ani tam věčně nezůstal a také ani nemohl. To vše, mouchy svými navštívenkami mu na kráse nepřidaly. A tak na štědrý den sňala ho hospodyně se stěny a na dvoře ho dala v obruci vyzobati drůbeži, aby tato příštím rokem hodně »nesla«.

Josef Krumpholc, Přerov :

Lipensko a Moravská Brána v »Průvodci po Československé republice«.

Ve »Sbírce průvodců pro turisty a cestující« vyšla v Praze r. 1926 kapesní knížka (vázaná za 55 Kč), kterou sestavil Bohuslav Lážnovský, odborný rada v ministerstvu zahraničních věcí. Obsahuje ve zhuštěném přehledu na 568 str. »veškerou turistickou látku naší vlasti«, tedy i našeho kraje: Lipenska a Moravské Brány; má i 20 map, 24 plány měst a míst, 9 pohledů s hor atd. a připravuje prý se i vydání její německé a francouzské. Je to tedy kniha pozoruhodná, důležitá a proto i pro nás zajímavá. Neboť koho z nás by nezajimalo, čeho se dovídají o kraji našem rodném a domovském, nám nad jiné milém, turisté a cestující nejen naši, ale snad už i cizinci?

Že pak i my bychom měli aspoň to vědět o svém domově, co zajímá v něm cizince, rozumí se samo sebou; a nejen vědět o tom, ale i umět to ukázat návštěvníkům a hostům kraje našeho.

O Lipensku a Moravské Bráně čteme ve zmíněném Průvodci z r. 1926 asi toto:

Lipník, 125 km od Prahy nad Bečvou, 246 m nad mořem, s 6556 obyv., 1 km od nádraží, s 3 hotely. Okresní zemědělské město s rozvíjejícím se průmyslem, bývalá pevnost s hradbami

místy dosud zachovanými. Radnice z 16. stol. s dřevěným rytířem v zasedací síni, náměstí podoby L s podloubím a starými kašnami. Farní chrám sv. Jakuba barokový, zvonice z r. 1609, zvon Michal přes 50 q, nemocnice z 1616, katovna, hřbitov z 1600, kostel sv. Františka Seraf. z 1610, kostel Českých bratří z 1590, starobylá synagoga, klášter piaristický, reálka, ústav hluchoněmých, hospodářská škola, veřejná nemocnice, soud, berní úřad, zámek s obrazárnou. Průmysl cementářský, továr. na zápalky, na mýdlo, na obuv, strojírna, sladovna, továrna na zpracování dřeva a na cukrovinky.

Výlety: 1. zřícenina hradu Helfštýna 406 m, východ. 1 hod. Pod ní ves Týn. Lesem Maliníkem 476 m, jenž geologicky patří ještě Sudetám a skládá se z hornin kulmských, do Teplic u Hranic 3 hod., do hor Oderských na Fidlov kopec 681 m s prameny Odry 4 hod. Zřícenina hradu Drahotuše.

Morava vská Brána, Porta Moravica, jeden z nejzajímavějších krajů ČSR. na rozvodí Bečvy a Odry, tedy mezi mořem Černým a Baltským v širokém slova smyslu celá úlehla mezi Sudetami a Karpaty, v užším smyslu pouze nízké rozvodí u Hranic. Od nepaměti ubíraly se Moravskou Bránou obchodní styky od Dunaje podél Moravy a Bečvy a Odry k severu a to nejprve v době silniční dopravy, kdy vedla hlavní cesta pahorkatinou Novojickou a Nízkým Jeseníkem. Tu nejprve vzrostla města při takových cestách. Železnice obrátily dopravu do vlastního údolí Bečvy a Odry, sledujíce nejmenší sklon kraje. Tu vyvíjejí se nová, mladá střediska a stará města v horách navazují na hlavní tepnu pohoří. Tudy povede i kanál dunajskooderský. Geologicky je to výběžek severoněmecké nížiny, bývalý tercierní (třetihorní) průliv, jenž spojoval moravskou část miocenního moře s částí polskou. Z korálových útesů předvěkých těch moří zůstaly jako zbytky vápencové kopce Kotouč, Jasenské skalky a p. V době diluviální pronikal až sem přes dnešní Německo severský ledovec skandinavský, jenž sem zanesl t. zv. Bludné balvany, složené většinou ze švédské žuly »rapakivi« a byly částečně zužitkovány k účelům stavebním, některé odvezeny za ozdobu parků (v Prostějově) a sadů (před německou technikou v Brně), na pomníky (v Jistebníku), některé zůstaly dosud na svém místě (v Orlové, Petřvaldu, St. Bělé) a zvláště v ledovcových morénách na Hlučínsku.

Svědkem značných převratů dávných dob jsou tektonické zlomy, podél nichž vyvěrají minerální prameny v Teplicích, v Jeseníku a j.

Karel Havliček Bystřický, Velká Bystřice:

Záhorské pěśničky.

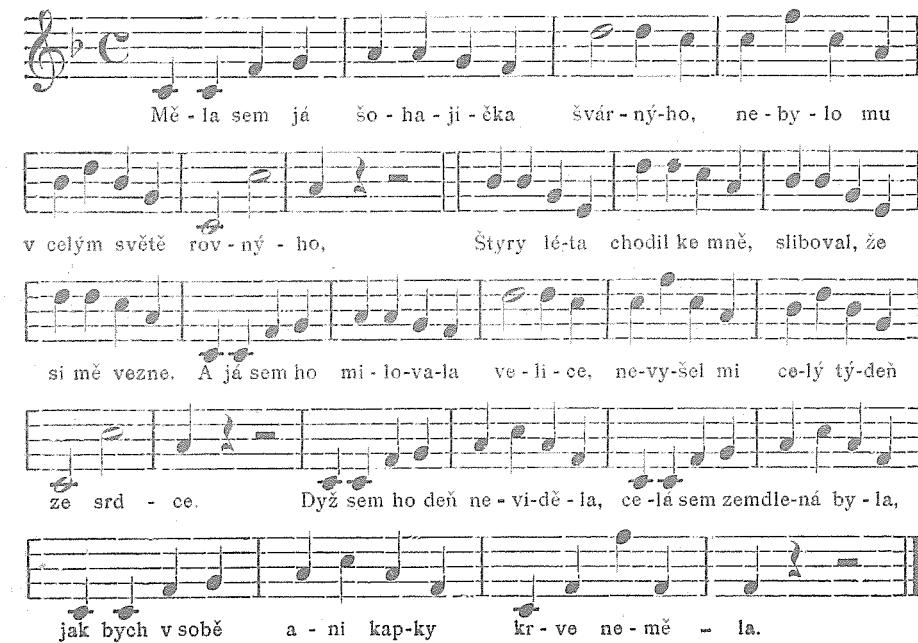
14. Má syneček nové klobók.

(Sušil 281.)

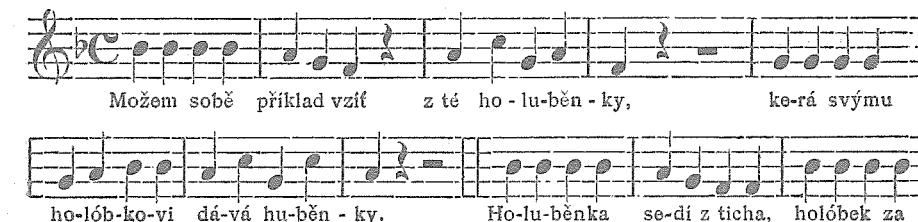

1. Má sy - ne - ček no - vé klo - bók, ne - mo - žu naň za - po - me - nót.
2. Pod klo - bó - kem ru - sý vla - sy, mo - sim pia - kaf zpo - me - na si.
3. Kó - pil on mi pen - tlú mod - ró, tu máš, mi - lá, na roz - chod - nót.
4. Je kdo mně tu pen - tlú kó - pil, ten mi sr - deč - ko zar - mó - til.

15. Měla sem já šohajička švárnýho.

16. Možem sobě příklad vzít.

ňo pospichá, tak se spolem hu-běnku - jó o - ba dva z ti - cha.

Pověsti našeho kraje.

Jan Zámorský.

Čtrta ze Záhoří. Vypráví děkan Ant. Sehnal.

(Dokončení.)

»Chcu rád«, řekl Jan. Toužil po odpočinku. »A už ti napřed za všecko děkuju.«

Mlčky sedlil na vůz a její Janovi zmořenému tělesně a duševně bylo tak milo, když sedlil vedle dívčiny. Cítil, že by se měl otázat, kdo ta jeho společnice je a kam ho veze. Ale bál se, že zvědavým slovem zaplaší kouzlo, které ho tak lichotivě objalo. A ona též oněměla. Zdála se mu takovou, která ví, co má dělat. S radosí pozoroval, jak dovedně řídí mladé koně. Ach, kéž by mohl i on otěže vlastního života držeti tak pevnou rukou.

Vůz hrčel již chvíli po špatné cestě, když před nimi vystala postava poutníka s rancem na zádech. Izák Beer se ohlédl, doufal, že se kus cesty sveze i se svým rancem. Když však shlédly párek mladých lidí, umřela mu prosba na rtech.

»Bože Abrahámov! Což se stal zázrak? Jaká radost! Štěstí a Boží požehnání přeje starý Izák, na sto let! Jaký pěkný párek, jako pro sebe stvoření. Tak už si Marjánko Vaculíkova ženicha vezeš? Tak je dobré.«

Marně se snažila dívčina tajným znamením proud řeči židovy zastavit. Cítila nyní, jak se Jan lekl a odsedl na sedadlo, jak mohl nejdál.

»Ty — tys Marjána Vaculékova?«

»Sú,« řekla mrzutě. »Nechtěla sem, aby ses to už včil do věděl. Dyž ti to nerozumná řeč židova prozradila, taky je to dobré.«

»Cože? — Cože?« — tázal se Izák zaražen. »Vy dva nejste ještě ženich a nevěsta? — Já jsem myslil . . .«

»Nic nemáš myslit, žide«, přerušila ho Marjána. »Vízeš, že na voze pro tebe místa nemáme, ale svůj krám si tam hod. V hospodě v Šišmě ti to shodím. A už nás nezdříj, máme na spěch.«

Sotva starý žid naložil ranec na vůz, pohnala Marjána koně a Izák hleděl za nimi zklamán.

Zmaten, hledal Jan řeč.

»Marjánko,« začal zkroušeně, »dyž je to tak, — prosém tě, zastav a já slezu. Nač mě sebó vlečeš?«

Švihla bičem, že tříletky přidaly do běhu.

»Nenechám tě přece na cestě,« řekla rozhodně. »A já tě vůbec nenechám, protože sem poznala, že si poctivé a věrné člověk. Nemosés se bát, za vlasy tě k oltářu nepotahnu. Ale chcu ti byt přítelkó. Takové potřebuješ. A na Marjánu Vaculíkové možeš spolehnót. Povím ti svoje mínění. Ty patříš na svůj statek, nihde jinde na světě ti nebude dotře. A dyž ses přesvědčil, že to děvče, cos měl rád, tvojí věrné lásky není hodné, nevizu příčiny, proč bys zarmucoval svojich rodičů a od nich utíkal do světa. Na Záhořó nandeš krom Marjány Vaculíkové dost slušných a zámožných selských děvčat, z keréh by se tvojemu otcovi a tobě nekerá lébila. Zétra tě zavezu k vám do Soběchleb a přimluvím se za tebe, aby tě otec zas přijal a aby tě nenutil vzít si děvče, kerá se ti nelébí. A potom bude všecko zas dobré.«

Chvíli seděl Jan mlčky se sklopenou hlavou. Konečně otázel se potichu a smutně: »Pověz mi, Marjánko, pravda, ty se na mně hněváš?«

»Ne, Jane, co ti to napadlo?«

»Já sem ti ubléžil. Ani vidět sem tě nechtěl ve svojí zaslenosti.«

»Jane, já si vážem věrnosti u člověka névýš. Jak bych se mohla na tebe hněvat, protože chtěl byt věrném?«

»Je-li temu tak,« koktal Jan z hluboka oddychje, »a ty se na mně nehněváš — víš, já su takové nešika a ty si taková módrá a rázná — a — a já sem měl k tobě od prvního okamžiku důvěru. Marjánko, co se mě dotéká, — já bych mohl tatíčkovo přání vyplniť. A dybs chtěla, já už se po inši děvčici na Záhořó chlidať nebudu. — Marjánko.«

Popustila opraty a podala mu obě ruce.

»Tys rozšafné člověk, Jane. A nésu-li ti odporná, myslém, že bysme mohli spolem dobře hospodařit.«

Svorně jeli na druhý den do Soběchleb k Zámorským a radostně tam oslavili své zasnoubení.

M. Tomáková:

O krásné Marušce ústeckého šenkýře.

Starý šenkýř ústecký měl jedinou dceru. Jako májový den, svěží a krásná byla Maruška . . . Druhé takové krasavice bys v celém velikém údolí bečvanském nenašel! Bohatí nápadníci z celého okolí marně snažili se častými návštěvami v šenkovně dobýt si srdce i ruky dévuščiny. Jako jarní ledové vody Bečvy zůstávala Maruška chladnou a odmítavou ku všemu dvoření.

A starý šenkýř, který dceru velmi miloval, nikoho ji nevnucoval; teprve až zklamání nápadníci jeden po druhém přestali docházeti a cestička k jeho šenkovně počala pomalu zarůstat travou, vycítal Marušce, že špatné nynější obchody zavinila ona svou hrdostí a že mu, starému otci, na stará kolena nezbude nic jiného, než aby chodil žebrotou; do pláče bývalo dívce při podobných věcech starého otce, odbíhala ulevití svému hoří na břeh Bečvy, jež za chalupou, stojící opodál dědiny, valila své kalně zelené vody dál k Teplici a Hranicím. Usedala na zelený břeh a žalovala tu své hoře reptající řece, modrému nebi i blízkým horám.

Jednou sedí tak Maruška na břehu a truchlí. Slunce žhavými polibky osušuje uslzená líčka krasavice, stará Bečva u jejich nohou konejšivě bručí a vánek, sotva znatelný, snaží se jí odváti žal z plavovlasé hlavičky. Tu vidí Maruška: z roztaženého stříbra řeky vyniká v dálce tmavý bod, jenž se stává větší a zřetelnější a brzy poznává dívka malou lodici, v níž jen jediný člověk sedí. Rozbušilo se srdce Marušky, když lodka, řízená bílou jemnou rukou štíhlého muže, oblečeného v přiléhavý černý aksamitový šat, připlula blíž. Nepostřehl však mladý muž dívčí postavy přitisknuté k vrásčitému kmennu staré vrby a lodka jeho brzy zmizela v zátočině řeky mezi vrbovím. A za ním letěla i láska Maruščina.

A dívka myslí na neznámého mladíka dnem i nocí. Obraz jeho staví se jí neodbytně před oči a neopouští jí ani okamžik.

Minul den, minul druhý. A opět mnoho dní uběhlo a Maruška marně usiluje zapomenout: touha spatřiti její opět, dohání jí na břeh Bečvy. Však bezvýsledně vyhliží a marně čeká. Konečně vraci se do pustnoucí chalupy, kde jí výčítkami vítá sestralý otec.

A opět ubihaji dny a měsíce: Bečvu svírá již pevně ledový krunýř, severák skučí okolo chalupy, miráz dere se vsemi skulinami do chudé jizby, v níž krčí se otec s dcerou. Marušce opadaly růžičky s líček a tvářička zhubeněla. Jen oči, ty nebesky modré oči jsou stejně, ač zdají se v předpadlém obličeji většími; ale krásná je dívka dosud. Nyní téměř nikam nevychází, nic jí netěší, jen doma sní a vzpomíná mladého muže s bledou tváří a černýma očima. — Neznámý hlas zahlaholil prázdnou šenkownou a starý, vypasený pán v bělostném okruží, uzoučkých španělských šatech s kordíkem u boku pokročil hřmotně od dveří. Shrbený šenkýř, vida urozeného pána, příhrbil se ještě víc a poníženým hlasem tázal se po přání jeho. Nehoda prý se mu stala, zpadl do závěje se saněmi, tu, nabízku chalupy a proto nechť rychle šenkýř sežene pomoc, kočí sám si neví rady; a ještě něco pro zahrátí chce, dnes venku hanebná zima!

Maruška otácela se kolem krbu, připravujíc pro pána občerstvení, zatím co on, sedě poblízku, oči s ní nespouštěl;

lakové krasavice, véru, už dávno nespatril. Dívencina líčka rděla se pod pohledem žhavých očí hostových i nad medovou řečí, již k ní hovořil. A byla ráda, když konečně zacinkaly venku před chalupou rolničky, přípevně na lesklých postrojích koní, bílých jako ty vrstvy sněhové a premovaný kočí vstoupil do jízby, zatím co šenkýř střežil venku krásné bělouše; podala i zkřehlému kočímu horký nápoj a usedla do kouta, bázelivá a rozpačitá. A oddychla si ulehčeně, když vznešený host usedal do nádherných sani. Viděla, že pokynul rukou kočímu, který pak s poklonou odstoupil a že něco k otci promlouvá.. Netušila, že láska jako šíp zasáhla starého pána, hranického direktora do srdce a pevně se do něho zaryla a že stůj co stůj chce ji učiniti svou ženou. A když pak oznámil jí radostí zářící otec nabídnutí pana direktora a vyslovil i svůj důklivý rozkaz, že přání jeho splnití musí, aby učinila tak rázem konec bídě, která se u nich usídlila, zdalo se, že zkameněla; ani slovo neprošlo jí sevřenými rty. A otec spokojen, že dcera neklade odporu, rozhovořil se o štěsti, které jí počkal.

A hranický pan direktor jezdíval často od onoho dne do ústecké šenkowny, usměvavý a zářící, s krásnými dary pro Marušku, smutnou svou nevěstu — smutnou, ale neskonale libeznou. Bez odporu poslechlota otce, aby se neopakovaly nové výčítky a staré nářky — a — chystala se ku svatbě. Ona, krasavice již není rovno a tlustý odporný direktor, který měl syna staršího Marušky; však prý ho někdy přivede nové matce. . .

Přiblížil se svatební den Maruščin. Bělejší než drahocenné šaty, dar to ženichův, očekávala bez vzrušení jeho příjezd.

Opět zacinkaly zvonečky na koních. To přijeli již pro ni! Neslyšela něžných slov ženichových. Oči její vpily se do tváře mladého černoookého muže, jenž vstoupil se ženichem; jako ve snách vnímala, že jí budoucí manžel líbá dvorně ruku, že váhavě přistupuje i mladý muž a jí zdraví, jako matku! Toť on, její neznámý, jehož vidinou se obírala stále! Maruščino srdce sevřelo se nevýslovnou bolestivou těhou. Jako neživou jí pak někdo něžně usadil do nádherných sani, zaobalil starostlivě do dráhých kožišin a řada saní tryskem rozjela se po bělostné cestě. Umrzlý sníh sviští, koníci pohazují ušlechtilými hlavami, rolničky jásavě cinkají, a nevěsta? Překrásný, bledý obličej její je pln nesnesitelného utrpení a zamžené oči její bloudí zousfale krajinou, jakoby čekaly odněkud pomoci a vysvobození.

A náhle, neočekávaně rozlehl se údolím mučivý, strašný výkřik; neméně hroznou ozvěnou odpovědely hory. Svatebčané spatřili, jak ohromný balvan se srázné skalní stěny trčící nad cestou se řítil přímo do vozu nevěsty. A pan direktor neuvedl toho dne mladou krásnou nevěstu do svého domu, nedostal mladý pán novou matku, protože ji odvezli do márnice na hranický hřbitov.

Dávno, dávno se zapomnělo krásné Marušky ústeckého řenkyře . . . A na místě, odkud prý se kus skály urvalo, stojí socha sv. Jana. A v Bečvě dosud ukazují obrovský kámen, který Marušku usmrtil — ale tento příběh, trochu pohádku, trochu skutečnost zná málokdo.

Dr. Frant. Přikryl:

Věštky.

(Vyňato z 3. čísla I. ročníku „Záhorské kroniky“.)

Za Kladníky pod Obránskem šumí na stráních pěkného údolí les Kunkov. Údolím teče potok, jež do nedávna napájel malý rybník. Zůstala z něho »strhaná hráza«.

V rybníku sídlily za dávných dob věštky, tajemné bytosti, malé, ohyzdné, s velikou hlavou. Lidé je často vídali při měsíčku na »strhané hrázi« besedovat. Věštky braly neopatrným nedělkám děti a podvrhovali své vlastní. Takové dítě, říkalo se mu »věščák«, nemluvilo, nechodilo, mělo velkou hlavu a rodičové s ním mnoho vystáli. Nedělka musela mít u sebe svěcenou vodu, křídu a růženec; postel kótón plachtó obtáhnutó a na žerdkách zavěšenó, a tam musela tří neděle ležet. Po óvodě směla po domě chodit, ale po západu slunce nesměla prah překročit, ukázat se s odkrytou hlavou, bosky chodit, prát, vodu ze studně donášet. Děťátko muselo mít růženec za peřinkou, aby ho věška neukradla a svého netvora nepodvrhla. Dítě nesmělo být samo, sic ani ty svaté předměty neprosplý; pak měly věštky do něho práva a našlo se v kótě zatáhnuté a u něho černá kočka, nebo tam ležel věščák.

V Újezdě na Sehnálkovém místě ležela hospodyň v nedělích. Děťátko usnulo, a hospodyň kam si odběhla. Příšla věška, vzala dítě a podvrhla své. Věščák trápil hospodáře skoro již jedenáct let, ustavičně škaredě vřeščel, byl malý s velkou hlavou a z úst mu stále tekly sliny. Děčko nemluvilo, nechodilo a umřít nechtělo.

Jednou k nim přišel žebrák a prosil, aby mu dali něco od jídla. Hospodář se ženou byli dobří lidé a dali pocestnému najist. Mezi tím věščák stále vřeščel na kolébce. Hospodyň si při řeči stěžovala na svůj kříz a zármutek. žebrák pozoroval dítě, pak poděkoval a odešel. Hospodář šel za ním zavřít, a tu mu neznámý tiše sdělil, že to není jejich dítě, ale že dostane své zpět, když poslechně jeho rady: »Uřežte si tři šípové pruty vyrostěné do roka. Složte v jízbě na zemi oheň a nastavte kolem ohně skořápek z vejcí, naplňte jich vodou a odejděte z jízby ven. Dírkou u klučky divete se do jízby, co to dítě na kolébce počne. Je-li podvržené, vstane z kolébky, bude obcházet kolem ohně a začne mluvit. Pak vejděte do jízby a řežte je, až ty pruty polámete. Svý dítě dostanete zpět.«

Neznámý odešel; hospodář vyložil všechno ženě a umluvili se, že rady poslechnou. Všechno přichystali, oheň v jízbě rozdělali, nastavěli skořápek z vejci a vyšli ven. Hospodář vytáhl šnůrku od klučky a hleděl na kolébku. Věščák dívá se chvíli na oheň, pak vyskočí z kolébky, chodí okolo ohně a pohlížeje na skořápky, huhňá: »Jak su čert staré, takových hrnců sem ešče neviděl!« V té hospodář skočil dø jízby a řezal vší silou věščáka, až třetí prut dolamoval na vřeštícím podvrženci. Tu otevrou se dvéře, do jízby vejde chvatně panička, za ruku vede chlapceka pěkného, zdravého a kříci: »Dost, přestaň, tu máš svoje dítě a dej mi moje, já sem tvoje tak nebila!« Popadla chvatně věščáka a odešla. Kam? Neví se. A rodiče měli nesmírnou radost, rádi by byli hojně žebráka obdarovali, ale ten se již neobjevil.

S. H. Kunovická:

Pověst o začarovaném sňátku na „Pasekách“ u Hranic.

V dávných dobách žil »na Pasekách« zámožný sedlák, zbožný a hodný člověk, který měl dva syny. Starší hoch byl řádným a pracovitým a měl se státi na statku hospodářem. Mladší byl lehkovážný mladík, který jen hýřil a karbanil. K penězům pomáhal si krádeží obilí, jež tajně z domu vynášel a odprodával k velké žalosti otcově, který často synovi domlouval a hrozil mu vyděděním.

Konečně otec, jsa již dosti stár, předal statek staršímu synovi. Mladší syn těžce snášel, že bratr jest hospodářem — a jednou, podnapiv se notně, aby nabyl odvahy k provedení zlého činu, vypolal staršího bratra do zahrady a tam, nic netušícího, zabil a mrtvolu zahrabal. Pak odešel na čas z domova . . .

Starý hospodář, nemoha oželeti ztráty svého miláčka, uleh a brzy se rozloučil se životem.

Brzy poté vrátil se mladší syn ze světa a převzal usedlost.

Byl však jaksi nápadně změněn, stále zsmušilý a nespokojený, vyhýbal se lidem a utápel svědomí v alkoholu.

Konečně rozhodl se, že statek přestaví. Domníval se, že změnou obydli změni se také jeho duševní stav, a sám jednou statek podpálil, aby nalezl před lidmi důvod k přestavbě. Co se však nestalo!

Zedníci položili základy ku novému statku, do rána však kámen i písek z místa základů zmizel, jakoby úmyslně někým byl odvezen. Hospodář zaleknutě hleděl s dělníky v prázdné, vykopané jámy.

Dělníci navezli nový kámen a zbudovali nové základy. Také tyto zmizely přes noc. Tato událost dělníky zaledkla. Ne-

chtěli již u hospodáře pracovati, než za dvojnásobnou mzdu, položili základy po třetí a zvědavě očekávali, co se stane.

V časném jítře, kdy nad lesy vzcházelo zlaté slunce a řeka matně leskla se v závoji mlžných, ranních par, vyšel mladý, zasmušilý hospodář podívati se na stavbu.

Onéměl takořka vzrušením, když shledal, že i po třetí základy k novostavbě zmizely.

Mlčky se obrátil a opustil statek.

Po čase kopáno bylo v zahradě »zakletého statku«, jak stavění bylo nazváno — a nalezena byla kostra muže. Tak si lidé vysvětlili zmizení staršího bratra, jehož mladší ze záští zabil, a v zahradě pod jabloní zakopal.

Pří pověď starého sedláka, že mladší syn neskončí na statku jako jeho hospodář, se splnila.

Od dob těch nikdo v místech těch nechtěl stavěti a tak krásné místo pustlo. Po čase však našel se odvážlivec, který počal stavěti na místě tom a vybudoval si nový, pěkný útulek. Byl to hodný a přičinlivý člověk. Nic zvláštního se neudálo; žádné překážky nebyly činěny při stavbě a tak tu zůstal, hospodař dobře na »zakletém statku«, který vykazoval ze všech okolních nejlepší vždy úrodu. Nedaleko statku je studánka »U oběseného«, kde po letech od události na zakletém statku odhadl se neznámý muž opustiti slzavé údoli. A poněvadž tvář jeho velmi se podobala zmizelému poslednímu hospodáři ze zakletého statku, soudilo se, že se potrestal bratrovrah sám, nemaje ani ve světě pokoje.

Drobné zprávy.

Florian Zapletal, Praha:

Hrot na věži radnice v Hranicích.

V běžném ročníku XII. »Záhorské kroniky« byly otiskeny (str. 53-55 a 85-88) opisy listin z makovice hranické radniční věže. Cenné jsou zvláště listiny z r. 1571, v nichž se praví, že t. r. za panování Jana Kropáče z Nevědomí a na Hranicích »věž jest vrch obnoven a postaven, cimbalove naň jsau zavěšeny i makovice vyzdvížena«, »načež znamenity náklad z obecnich peněz učiněn jest«, a že k novým hodinám, koupeným z Opavy, byly zavěšeny dva cimbály, v Olomouci nově slité (velký k bití hodin a menší k bití čtvrtí). Z dalších listin se dovidáme, že věž a makovice na ní byly opraveny r. 1587, 1738 a 1822.

Dalším, dosud nepovšimnutým dokladem k dějinám hranické radniční věže, zejména její střechy, je kovový hrot, kterým je

věž ukončena dosud. Hrot se skládá z tyče, na jejímž dolním konci je makovice, uváděna v listinách od r. 1571, dále větrná korouhvíčka a nahoře osmicípá hvězda.

Větrná korouhvíčka je rozdělena vodorovně na dvě polovice. V horní části jsou číslice 1 a 5, rozdělené od sebe dvěma vlnovkami. V dolní části větrné korouhvíčky je uprostřed letopočet 1869 a po jeho stranách číslice 7 a 1.

Je nesporné, že oba tyto letopočty znamenají dobu, kdy na radniční věži došlo k nějakým pracím. Letopočet 1571 doplňuje písemné zprávy shora uvedené. R. 1869 došlo patrně k poslední obnově radniční věže (její střechy).

Věž je nyní ukončena ve svém zdivu otevřeným ochozem s dřevěnými sloupky a zábradlím. Na galerii spočívá zvonovitá, plechem krytá střecha, která nese otevřenou lucernu. Celá věž je ukončena kovovým hrotom s letopočtem 1571.

Je-li osmicípá hvězda na hrotu v nějaké vnitřní souvislosti s tehdejším náboženským přesvědčením hranických měšťanů, a nebo jde-li pouze o námět ozdobný, nedovedu zatím povědět.

Srováme-li nynější ukončení radniční věže ochozem, zvonovitou střechou, lucernou a hrotom s podobou, jakou má radniční věž na dřevorytovém pohledu na Hranice z r. 1593 od slavného Přerovana Jana Willenbergera, dojdeme k závěru, že nynější podoba věžní střechy odpovídá jejímu obrazu z r. 1593, a že tuto podobu dostala střecha patrně r. 1571.

Svou výškou a svým malebně členěným ukončením ovládá radniční věž na Willenbergerově dřevorytu z r. 1593 celý obraz města Hranic jako jeho dominanta.

Křest, úvod a pohřeb dítěte na Záhoří.

Novorozené dítě za stara vložilo se do pestrobarevné peřinky a hlavičku pokryli lipskou čepičkou, která byla hojně opentlena. Ovinuto bylo čistou plenou a pestrovýšiványm povijákem.

Po narození dítěte šel otec pobídnot kmotry. Kmota v určený den ráno vzala ustrojené dítě a šla s ním ke křtu do kostela. Mimo kmotrů šel s nimi také otec. Po křtu chodili přespolní děťátku umývat nohy, t. j. do hospody se posilnit. Pak šli domů. Kmotři vložili pak do peřinky obrázek sv. patrona křtěnce a vázané v penězích. Nyní nastal úkol kmotry. Odevzdala dítě šestinedělce na lože za koutnou plachtu a chystala jídlo pro malíčké i šestinedělku, která musela tiše ležet a jen mřížkou v koutnici pletenou pohlížela po jizbě. Kmotřička se pak starala o šestinedělku i dítě a posílala jí do kóta po služebné, nebo sama donášela, nejvíce lukšovou polévkou a slepičí maso. Též otec novorozené dostával podíl. Přicházely přítelkyně a příbuzné šestinedělky a donášely do kóta na posilněnou.

Stalo-li se, že dítě zemřelo, pak se ihned čistě umylo, do bílých šatečků obléklo a do dvou let starému dal se na hlavu čepiček. Děvče přes dvě léta dostalo na hlavu věneček a ruce mu ovinuty růžencem a vložena mu do ručiček kytice čerstvých květin. Chlapeček dostal do ručiček jen kytice květin. Na pohřeb zvaly se družičky. Truhlička bývala černá, ověnčená pletencem zelených listů svěžích, který družičky upletly večer před pohřbem z krušpánku a jiných rostlin. Přicházeli přátelé a známí i družičky pozvané a kladli na tělíčko v rakvičce po obrázku. Zvonilo se třikrát: když umřelo, když ho kladli do rakvičky a když s ním šli do kostela. K pohřbu pozvání všichni přátelé. Po pohřbu se vyčastují všichni účastníci.

Panny a mládenci zemřelí mivali též rakve černo natřené, jen venci z rozmarýnu a svěžích květin ověnčené.

Zemřela-li vdaná žena, oklékli ji do svatebních šatů. Ženatí a vdané měli rakve bílé, nenatřené.

Z Paršovic. Oběšený nepochovávali na kerchov. Vozili jich na Smolnou u Lipníka. Sehnalů dvůr v Paršovicích pod fáro byl svobodné. Proto koně byly lepší než u nich, co dělávali robotu. Jednou se oběsil na zámku dráb. Měli ho zavýst Sehnalovi na Smolnou. Jeden esče měl s nima jít, ale řekl jim, že jich bude čekat u Lipníka. Koně měli Sehnalovi jak ivy, tak se veselé dalí na cestu. Šak ho uvezl! Ale k Lipníku už nemohli. Koně byly celý mokré — Sehnal začal mět strach. S odpočeváním dostal se do Lipníka, kde nač čekal ten ze zámku, co s ním měl jít. Dyž viděl, jak to de těžko, šel k vozu a povídá: »Těžko je-deš, těžko, sedláče!« »Ba, dyť už se nemožu ani hnout!« povídá Sehnal. Ten z teho zámku se enem zasmíl, obešel vůz, ohnal ho šátkem — a zas to šlo volno. Když přijeli za Lipník, zas to bylo tak těžký. Zas mosel oháňat šátkem vůz. To ti čerti se věšali na vůz. Potem taky začali litaf kol vozů velici černí psi s ohnivou tlamou a očima. Sehnal už hrůzó nevěděl, co má dělat. Konečně tam dojeli — ale jak Sehnal přišel dom, tož to odležel a koně oba zdechli.

L. K.

Veškeré tiskopisy zhotovuje výkonné, levné a rychle
knihtiskárna J. Slovák spol. s r. o. v Kroměříži.

Za vydávání a redakci odpovídá Antonín Fröhlich v Dol. Újezdě.

Tiskem knihtiskárny J. Slovák spol. s r. o. v Kroměříži.

ního a veřejného života republiky, pokud může být statisticky zachycen, za dobu zabírající téměř celé první desiletí naší samostatnosti. Může se tedy právem řadit k pracím jubilejným, které se víží k desátému výročí vzniku československé republiky. Zajisté i v této své vlastnosti bude vítána jako přehled, v němž zrcadlí se nás dosavadní vývoj.

Časopis Matice Moravské, ročník padesátý třetí, sešit 3.—4. Redaktové B. Navrátil a St. Souček. V Brně 1920, nákladem vlastním.

Vlastivěda Moravská. Uh. Hradišťský kraj. Holešovský okres. Napsal P. Kvasnička, prof. v Holešově. Vydává Musejní spolek v Brně. Část I., cena 14 Kč. Část II., cena 14 Kč.

Naše Zahraničí. Vychází pětkrát do roka. Předplatné činí pro Československo 25 Kč. Jednotlivá čísla po 6 Kč, pro cizinu 7 Kč. Vydává Národní rada českoslov., Ústav pro hospodářské styky emigrační a kolonisační při Masarykově Akademii Práce a Československý ústav zahraniční. Administrace v Národní radě českoslov., Praha I., Valentinská ul. č. 1.

Radiolaboratoř, vychází dvakrát měsíčně. Předplatné na půl roku 8 Kč. Vydává Rud. Faulkner v Sadské.

Časopis »Lípa« věřen svému symbolu slovanské lípy veden je v duchu, který by měl zvlášt zavést každé české rodině. Zdravý a rozumný názor na život, prost přehnanosti v jakémkoli směru. Vychází čtrnáctidenně v nakladatelství Jana Svátky, Praha XVI., Husova tř. 7 a lze ji obdržet ve všech knihkupectvích a prodejnách časopisů.

Okrsek hranický na Moravě. Referáty z porad Národní Jednoty v Hranicích. Nákladem ústř. výboru Národní Jednoty pro východní Moravu v Olomouci.

Sběratel, orgán všech sběratelů v ČSR. Vychází každého 5. v měsíci výjma prázdniny. Předplatné ročně 8 Kč. Redakce v České Lípě.

Otzávka svatozáclavská v české historii. Dr. F. Malinský. Vyšlo v Brně nákladem Svazu osvětových ústředí moravsko-slezských. Cena 3 Kč.

Z Výzkumu prostředí hranického dítěte na Šilpersku. V. Rýznar. Nákladem Národní jednoty pro vých. Moravu v Olomouci.

Správný život, dříve »Zpravodaj z Kéžbybyl«, vydává Dr. Al. Sommer-Batěk, Praha-J. Libeň 162. Předpl. 2 Kč 50 h.

Zemědělské knihkupectví A. Neubert vydalo ve sbírkce lidových divadelních her »Naše scéna« hru »Děda Štráhal jede k panu presidentovi.« Hodí se zvláště k oslavám naší republiky. Doporučujeme.

Švábovo Lidové divadlo svazek 15. To neznáte Hadimršku, fraška o 3 jednáních, cena 15 Kč. Nakladatel Jos. Šváb-Malostránský, Praha III. (Mostní 3).

Výstřel do vesmíru, fantastický detektivní román, napsal O. W. Gail. Vychází ve sbírce »Argos« v nakladatelství J. Svátky, Praha XVI. Cena pro odběratele celé série 15 Kč.

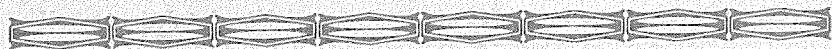
Čechoslovák, všeňárodní měsíčník, vydává Národní rada československá v Praze I., Valentinská 1. List přináší nestranný obraz hlav. událostí za uplynulý právě měsíc a důležité dokumenty k informaci současné i jako trvalou příručku za součinností vynikajících autorů českých i slovenských bez rozdílu stran.

Nová původní komedie pro všechna jeviště. Jako 11. číslo sbírky lidových divadelních her »Naše scéna« vyšla právě jednoaktová komedie J. O.

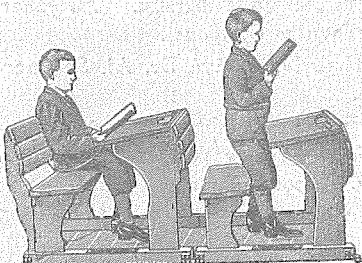
Hradčanského »Královnin náhrdelník«. Autor, dobře známý v kruzích čsl. ochotnictva, jehož celovečerní hry »Já jsem majstr seminářský...«, »Když štěstí chodí po horách« a jednoaktovky »Omyl« a »Osvědčený prostředek« přešly vítězně množstvím ochotnických scén, zdramatizoval v aktovce »Královnin náhrdelník« vysoko zajímavý příběh prohnanosti lidské. Hra je napínající a bohatá na vzrušující momenty. Výtisk za Kč 4.— vydalo Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

»To zde za Rakouska nebylo . . .« Poslední divadelní novinka oblíbené autorky B. Rajské-Smolíkové vyšla nákladem Zemědělského knihkupectví A. Neubert v Praze. (Kč 9.—) Tato lidová hra (6 mužsk., 2 žensk. a jednotná dekorace) jistě se vrátí do repertoáru našich scén, jako předchozí její hry »Zelené království« a »Zámecké strašidlo«, které jsou dosud známy. V témže nakladatelství vyjde veseloherní novinka Mirosl. Vrány: »Čára přes rozpočet«, operetní novinka Jos. Kubíka a D. Halové »My jdeme světem s flašinetem« a lidová hra M. Veselého »Tulák Mirko«.

Nová česká veselohra. Známý ochotnický pracovník v Americe, Mirk Hromádka, napsal po delší přestávce dobrou českou veselohru »Tři páni na bytě«, která právě vyšla jako 4. svazek vybraného repertoáru »Naše scéna« nákladem Zemědělského knihkupectví A. Neubert v Praze. Dekorace jednotná, městský pokoj, 3 mužské a 4 ženské role. Výtisk za 7 Kč.

Tabule patent »Talla«

se výborně osvědčily a jsou do všech nových škol zaváděny a která škola je již má, na základě zkušeností opět jich objednává. Jsou též napodobovány, avšak na nebezpečí padělatele i školy, neboť jsou patentované pod č. 13.610.

Veskeré školní zařízení

František Talla, Přerov

Kojetínská (bývalý cukrovar). Prospekty zdarma.

Za vydávání a redakci odpovídá Antonín Fröhlich v Dol. Újezdě.
Tisk J. Slováka spol. s r. o. v Kroměříži.